

Рецензії

КОНЦЕПТ МОДАЛЬНОСТІ Й ПОЕТИКА РІЛЬКЕ

Кравченко Л. Художня модальність поетичного універсуму Р. М. Рільке. – Дрогобич: Коло, 2010. – 260 с.

До останнього часу в літературознавстві вивчення категорії художньої модальності проводилося несистематично, без певної структуризації та впорядкування таких досліджень. З погляду історичної поетики зміна типів художньої свідомості призводить до трансформацій поетологічних категорій, які кореспондують із цими типами художньої свідомості. У кожному з цих типів утворюється специфічна, притаманна тій чи тій літературній епосі система поетики з особливими видами зв'язків між ними, зі специфічним змістом, об'ємом, ієрархією поетологічних понять.

Певні проблеми, пов'язані з вивченням цієї категорії, розглядалися в дослідженнях О. Потебні, М. Бахтіна, С. Бройтмана, В. Жирмунського, Ю. Лотмана, А. Михайлова та ін. Однак цілісного, комплексного дослідження ширшої проблеми, а саме: виявлення і функціонування категорії художньої модальності, – у літературі до цього часу не було. У рецензованій монографії зроблено першу в літературознавстві спробу показати цілісну картину проблеми "Художня модальність поезії" на прикладі творчості одного автора – австрійського лірика Райнера Марії Рільке. У цьому полягає новизна цієї роботи, а з огляду на велике зацікавлення проблемою авторської свідомості та ліричного героя у художній літературі – її актуальність. Предмет наукового дослідження в монографії – парадигматика художньої модальності поезії, її суб'єктна архітектоніка, ідейно-естетичні та аксіологічні критерії, які декларують цю модальність; художньо-естетичні особливості та проблемно-тематичний зміст поетичної модальності та її філософські та світоглядні засади в художньому світі митця.

Творчість Р.М. Рільке – одна з найважливіших подій літературно-мистецького життя Австрії кінця XIX –

першій чверті XX століття, тобто періоду завершення переходу від ейдетичної поетики до поетики художньої модальності, а його модерністична поетика дає широке поле для теоретичних концепцій і узагальнень. Тому об'єктом дослідження в монографії цілком обґрунтовано обрано ті поетичні тексти Р.М. Рільке, в яких найяскравіше виявляються особливості художньої модальності його поезії, а також переклади цих поезій українською мовою, епістолярна спадщина та окремі літературознавчі статті самого Рільке.

Як видається, Л. Кравченко обрала найоптимальнішу для такого дослідження методологічну стратегію, яка ґрунтується на системно-типологічному підході до об'єкта дослідження. У монографії застосовано комплексний підхід, який дає змогу створити цілісну картину категорії художньої модальності. Засадничими методами дослідження є феноменологічний, герменевтичний, компаративістичний, семіотичний у поєднанні з культурно-історичним, рецептивно-естетичним методами та системно-типологічний підхід; основними рівнями інтерпретації або підходами до об'єкта дослідження стали діалогічний, синхроністичний, функціональний, емотивний, версифікаційний, структурно-поетичний. Кожен із таких підходів має

свою специфіку й дає дослідникові-реципієнту можливість висвітлити туди ту грань художньої модальності, поетичної модальності в контексті індивідуально-творчої художньої свідомості.

Запропонована монографія – синтетична праця, з одного боку, з огляду на достатньо цілісний розгляд проблеми категорії художньої модальності поезії, а з другого – демонстрацією на конкретних поетичних творах окремого митця практичного застосування задекларованих гіпотез та ідей у контексті аналізу, рецепції та інтерпретації парадигматики художньої модальності цих поезій.

Дослідниці вдалося вирішити кілька принципових завдань: освоїти науковий, літературно-критичний і літературний матеріал, присвячений як категорії художньої модальності, так і проблемі досліджень особливостей поетики художньої модальності на дотик світової літератури, теорії літератури, компаративістики, перекладознавства та їх функціонування в художній літературі. Тут у дескриптивному плані висвітлено основні особливості категорії художньої модальності, принципів побудови та функціонування її суб'єктної архітекtonіки, філософського підґрунтя та метафорики. Водночас досліджено часопросторові характеристики рільківської поетики художньої модальності та проведено дескрипцію хронотопних структур у його творчості, передусім імперсональних,

не пов'язаних з конкретикою реального світу й біографічним тлом.

У першому, теоретичному розділі монографії проаналізовано принципи художньої модальності. У наступних продовжено поглиблений теоретичний розгляд проблеми: тут простудійовано структуротвірні функції часу та простору як художнього вияву особливостей художньої модальності, їхньої філософської парадигми (на прикладі поезії Р.М. Рільке).

У науковий ужиток у монографії вводяться нові терміни, здійснена їх систематизація, аналіз та інтерпретація, визначається їх місце в теоретичному та загальнолітературному дискурсі. У дослідженні на основі наукових і літературних джерел ґрунтовно подано багатогранну картину виявів поетики художньої модальності. Залучені до наукового вжитку і проаналізовані та проінтерпретовані художні тексти Р.М. Рільке узагальнюють дискурсивні практики досліджень його творчості, поглиблюють розуміння природи ідіопетики, окреслюють нові перспективи бачення феномену художньої модальності та її ролі в художній літературі зламу ХІХ – ХХ століть.

Вважаю, що монографія Л. Кравченко “Художня модальність поетичного універсуму Р. М. Рільке” становить безсумнівний внесок в українське історико-теоретичне літературознавство.

*Михайло Наєнко
м. Київ*

Отримано 26 листопада 2010 р.